

„Češi nejsou nepřátelé, ale musíme se bránit.“ Proč Lichtenštejnsku došla trpělivost s českým mlčením

Řadu let odmítalo Česko s knížecím rodem Lichtenštejnů řešit otázku majetkového vyrovnání. Výsledkem je řada sporů nejen u českých, ale nově i u mezinárodních soudů. Lichtenštejnsko se totiž obrátilo na Mezinárodní soud pro lidská práva ve Štrasburku, kam podalo mezistátní stížnost, specifický a jen zřídka využívaný právní nástroj. Přitom nebýt české nečinnosti, Lichtenštejnové by zřejmě k soudu vůbec nešli.

Když lichtenštejnský princ Constantin v Praze před třemi lety oznamoval, že jím řízená Nadace knížete z Lichtenštejna, která spravuje velkou část rodinného majetku, podá odvolání k Ústavnímu soudu, řekl, že očekává rozsudek „do roka, maximálně do roka a půl“. S tím, že pokud v Brně Lichtenštejnové neuspějí, dotáhnou kauzu až do Štrasburku.

To se psal červenec 2017 a šlo o případ, kdy Česko žalovalo Lichtenštejny kvůli pozemkům u Říčan (kauzu připomínáme níže). Rozsudek nakonec přišel později – až letos v únoru – a Ústavní soud v něm stížnost Lichtenštejnů zamítl. Mezitím naopak knížecí rod podal desítky žalob proti českému státu.

Původní „říčanská“ kauza teď skutečně skončila ve Štrasburku. I když trochu jinak, než se čekalo. Namísto individuální stížnosti, jakých soud během své existence řešil zhruba milion, zamířila z Vaduzu do Štrasburku výrazně vzácnější mezistátní stížnost, kdy jeden stát žaluje druhý. Takových případů řešil štrasburský soud zatím jen něco přes dvacet.

Gesto, které nepřišlo

Mezitím, na konci roku 2018, také knížecí nadace podala naopak necelou třicítku žalob k českým okresním soudům; blížil se totiž konec promlčecí lhůty, do kdy se o své nároky Lichtenštejnové mohli přihlásit. Většina z těchto případů zatím čeká na prvoinstanční rozhodnutí.

Lichtenštejnové se přitom s Českem dlouho soudit nechtěli a čekali na vstřícné gesto od české vlády. Nemuselo jít podle nich rovnou o navrácení celého rozsáhlého majetku, který kdysi zahrnoval mimo jiné i slavný lednicko-valtický areál, ale například o dohodu o užívání majetku s knížecí rodinou či jinou, alespoň symbolickou formu vyrovnání.

Nic z toho ale nepřišlo, ani když knížecí nadace nabídla Česku investiční program pro školství, ochranu památek či ekologii. Naopak, byla to v roce 2014 Česká republika, kdo jako první Lichtenštejny zažaloval. A právě to je první velký paradox celé anabáze – nezačala jako klasický restituční spor iniciovaný šlechtickým rodem, právní bitvu zahájil naopak stát.

Šlo o zmíněnou „říčanskou“ kauzu, kdy se stát začal domáhat navrácení 600 hektarů převážně lesních pozemků, které po staletí patřily knížecí rodině. Ještě v

roce 2013 soud potvrdil dědické řízení, stanovující, že vlastníkem je Nadace knížete z Lichtenštejna.

Stát – prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových – ale tvrdí, že pozemky byly zabaveny Lichtenštejnům už v roce 1945 na základě Benešových dekretů a že zápis do katastru ve prospěch knížecí rodiny byl úřední chybou. Všechny soudní instance daly nakonec za pravdu státu.

Nedělejte z nás Němce

Tenhle argument je přitom pro celý spor klíčový – a podle Lichtenštejnů naprosto mylný. Celou dobu se totiž hájí tím, že kauza s Benešovými dekrety nesouvisí a knížecí rodině nejde o jejich prolomení, protože dekrety byly na Lichtenštejny podle jejich názoru použity neprávem. Nebyli totiž Němci, ale příslušníci samostatného, neutrálního státu, který se stavěl proti nacistickému režimu v Německu.

Faktem je, že Lichtenštejnsko za války podporovalo československou exilovou vládu, nikdy neuznalo vznik protektorátu Čechy a Morava, ani mnichovskou dohodu, po celé trvání války uznávalo československé cestovní pasy a zachovávalo neutralitu.

Stát to však vidí jinak a opírá se při tom o arch ze sčítání lidu z roku 1930. V něm tehdejší hajný lichtenštejnského panství Velké Losiny napsal do společné kolonky pro národnost i mateřský jazyk němčinu. To ale podle Lichtenštejnů dokazuje pouze to, že tehdejší členové rodu mluvili německy, ne to, že byli Němci.

O tento „důkaz“ opřely své rozhodnutí potvrzující konfiskaci majetku Lichtenštejnů také soudy v Československu po komunistickém převratu v roce 1948.

Lichtenštejnské knížectví pobuřuje, že stejnou logiku uplatňuje český stát i teď, o sedm desítek let později a „dělá z jeho občanů znovu Němce“. I proto se teď do věci vložila i vláda ve Vaduzu, která chce stížností do Štrasburku chránit práva svých občanů, tedy i členů knížecí rodiny. „Nepovažujeme respekt Česka vůči suverenitě naší země za dostatečný,“ stojí v poměrně ostře formulovaném vládním prohlášení .

Nejde o hektary, ale o spravedlnost

Česko s Lichtenštejnskem obnovily diplomatické vztahy až v roce 2009 a navzdory vytvoření společné česko-lichtenštejnské komise historiků aktuální soudní spory ukazují, že minulost komplikuje i současné vazby obou zemí.

Lichtenštejnská ministryně zahraničí Katrin Eggenbergerová doufá, že navázané vztahy aktuální pokračování sporu o majetek nenaruší. Dodala, že nejde v žádném případě o žádný akt nepřátelství vůči Česku nebo Čechům, knížectví však chce bránit práva svých občanů. Je zřejmé, že nová eskalace sporu vzájemným vztahům nepomůže.

„Samozřejmě jsme to zvažovali,“ komentoval lakonicky možné zhoršení vztahů s Českem na středeční tiskové konferenci ve Vaduzu státní tajemník tamního ministerstva zahraničí Martin Frick.

Lichtenštejnská knížecí rodina vzápětí vydala prohlášení, ve kterém vládní stížnost proti Česku přivítala a podpořila.

„Z pohledu knížecí Nadace stále dává ona mnohaletá obrana smysl. Uznáváte-li právní stát, musíte jít cestou, která má nějaká daná pravidla a jednotlivé fáze soudního systému nemůžete vynechat. Česká republika dosud vždy odmítla jednat mimosoudně, proto bylo nutné dojít až sem, do Štrasburku,“ konstatuje mediální zástupce knížecí rodiny Lichtenštejnů Michal Růžička.

Lichtenštejnové podle něj opakovaně řekli, že jim nejde především „o hektary, ale o spravedlnost“.

Není to „obyčejná“ stížnost

Právníci, kteří pomáhali lichtenštejnskou stížnost do Štrasburku připravovat, vidí její šance na úspěch slušně. Advokát Vít Makarius, který mezinárodní stížnost sepisoval, vysvětluje, v čem se liší od mnohem běžnějších stížností individuálních a proč má také možná větší šance uspět.

„Je sporem, ve kterém ve srovnání s řízením o stížnosti jednotlivce nejenže vystupují typově jiné procesní strany, ale liší se i způsobem, jímž Evropský soud pro lidská práva (ESLP) spor projednává. Ten poskytuje státu, který řízení zahájil, širší procesní práva a záruky, než je tomu v případě jednotlivců. Procesní postavení státu v řízení před ESLP je tak silnější, než postavení osob, které k ESLP podávají běžně známou individuální stížnost,“ říká Makarius.

Potvrzuje zároveň, že stížnost staví především na zmíněném argumentu, že Lichtenštejnové nejsou a nikdy nebyli Němci, jak v soudních sporech stále tvrdí česká strana.

„Děje-li se tak navíc ve vztahu k úřadující hlavě cizího státu, jejíž jméno tato země nese a jejíž rodina po staletí významně spoluvytváří její národní identitu, považuje to lichtenštejnská vláda zároveň za postup dotýkající se národní identity, vnitřních věcí a suverenity Lichtenštejnska,“ vysvětluje advokát.

Po administrativním kolečku, kdy se k věci vyjádří vlády obou zemí a následně dojde k ústnímu projednání případu, by měl ve Štrasburku padnout rozsudek – pravděpodobně ve druhé půlce roku 2022.

Pokud si něco zakoupíte prostřednictvím odkazů doporučených v tomto článku, může si Microsoft nárokovat partnerskou provizi.

Datum: 21. 8. 2020

Zdroj: hlidacipes.org

Autor: Vojtěch Berger